

Ελληνική Εταιρεία Γλώσσας & Γραμματισμού

Ενημερωτική Έκδοση
της Ελληνικής Εταιρείας
Γλώσσας & Γραμματισμού

Τεύχος 39, Άνοιξη 2021

περιεχόμενα

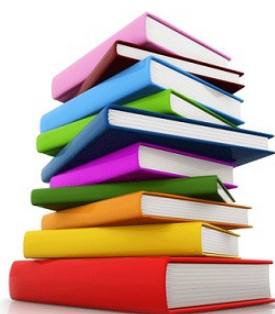
νέα από την ευρώπη
σελ. 2

καλλιέργεια δεξιοτήτων
και γνώσεων γραμμα-
τισμού με τη χρήση
εφαρμογών για κινη-
τές συσκευές: Ένα
παράδειγμα κονστρου-
κτιβιστικής προσέγγι-
σης ιστορικών γεγο-
νότων στο νηπιαγω-
γείο,
σελ. 3

νέα βιβλία
σελ. 9

προσεχή συνέδρια
σελ. 11

ανακοινώσεις
σελ. 11

από την πρόεδρο

Αγαπητά μέλη και φίλοι της Ελληνικής Εταιρείας
Γλώσσας και Γραμματισμού,

Εν μέσω πανδημίας ευχόμαστε να είστε όλες και όλοι υγι-
είς.

Όπως σας έχουμε ήδη αναγγείλει η Εταιρεία μας σε
συνεργασία με την *Federation of European Literacy
Associations (FELA)* έχει αναλάβει να διοργανώσει το 23rd
European Conference on Literacy. Το συνέδριο αυτό
επρόκειτο να λάβει χώρα τον Ιούνιο του 2023 στα Χανιά
της Κρήτης. Λόγω, όμως, της πανδημίας του Covid-19
καθώς και της αναβολής του 22nd European Conference
on Literacy το οποίο τελικά θα γίνει από 4 έως 6 Ιουλίου
2022 στο Δουβλίνο, το συνέδριό μας θα πραγματοποιηθεί
τον Ιούνιο του 2024. Παραταύτα, εμείς έχουμε αρχίσει και
συνεχίζουμε να εργαζόμαστε για την προετοιμασία του
συνεδρίου μας.

Σε αυτό το τεύχος, μεταξύ άλλων, θα διαβάσετε ένα άρθρο
για την καλλιέργεια δεξιοτήτων και γνώσεων γραμματι-
σμού σε παιδιά προσχολικής ηλικίας με τη χρήση εφαρμ-
ογών για κινητές συσκευές καθώς και την παρουσίαση του
βιβλίου *Διαμορφώνοντας την Προσχολική Ηλικία* της
Glenda Mac Naughton.

Για το Δ.Σ. της Ε.Ε.Γ.Γ.

Η πρόεδρος
Ευφημία Τάφα
Ομότιμη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κρήτης

υπεύθυνες σύνταξης:

Ευφημία Τάφα, etafa@uoc.gr

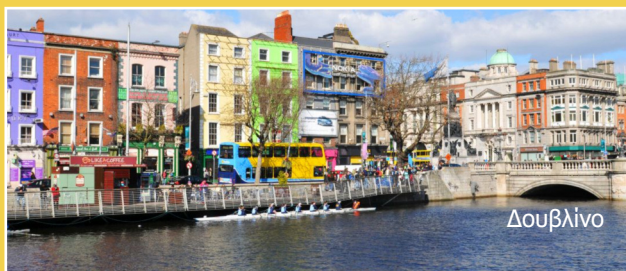
Ευαγγελία Αραβανή, earavani02@gmail.com

νέα από την Ευρώπη

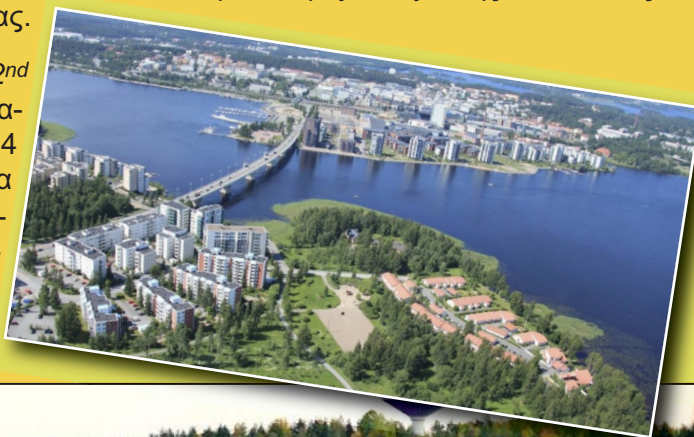
Στην ετήσια γενική συνέλευση της FELA, τον Αύγουστο του 2020, αποφασίστηκε να δημιουργηθούν διάφορες ομάδες, αποτελούμενες από μέλη των διαφόρων εθνικών ευρωπαϊκών εταιρειών για τον γραμματισμό, με στόχο να επεκτείνουν τις δραστηριότητες της FELA. Οι ομάδες οι οποίες συγκροτήθηκαν είναι: *The Research Steering Group*, *The Professional Thematic Webinars Steering Group*, και *The Publications Steering Group*. Αυτές οι ομάδες έχουν αρχίσει να εργάζονται και ήδη έχουμε τα πρώτα αποτελέσματα των εργασιών τους. Συγκεκριμένα, στον ιστότοπο της FELA (<https://www.literacyeurope.org/>) μπορείτε να παρακολουθήσετε τα τρία Webinars τα οποία οργανώθηκαν και έχουν θέμα: *Literacy and Online Education. From Technology to Critical Thinking*. Επίσης, στην ίδια συνέλευση αποφασίστηκε η κατάργηση της ετήσιας δεύτερης συνέλευσης της FELA, η οποία λάμβανε χώρα κατά τον μήνα Ιανουάριο. Συνεπώς η γενική συνέλευση για το 2021 θα υλοποιηθεί το προσεχές καλοκαίρι διαδικτυακά λόγω της πανδημίας.

Μετά την αναβολή λόγω της πανδημίας, το 22nd *European Conference on Literacy* θα πραγματοποιηθεί στο Δουβλίνο της Ιρλανδίας από 4 έως 6 Ιουλίου 2022. Η τελική ημερομηνία για την υποβολή περίληψης είναι η 31^η Νοεμβρίου 2021. Περισσότερες λεπτομέρειες μπορείτε να βρείτε στον ιστότοπο του συνεδρίου: <https://www.literacyeurope.org/dublin2022/>

Δουβλίνο

Τέλος, η *European Literacy Policy Network Association* (ELINET Association) (<https://elinet.pro/>) συνεχίζει τις εργασίες της για τη δημοσίευση Πλαισίου (Framework of Good Practices) σχετικά με πρακτικές οι οποίες ενισχύουν τις δεξιότητες του ψηφιακού γραμματισμού σε παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας. Τα πρώτα αποτελέσματα από αυτές τις εργασίες θα παρουσιαστούν από μέλη της ELINET στο 37th *Conference of Applied Language Studies*, με τίτλο: *Education for Social Justice Conference*, το οποίο θα πραγματοποιηθεί διαδικτυακά από 1 έως 3 Ιουνίου 2021 στην πόλη Jyväskylä της Φινλανδίας.

Jyväskylä

καλλιέργεια δεξιοτήτων και γνώσεων γραμματισμού με τη χρήση εφαρμογών για κινητές συσκευές: Ένα παράδειγμα κονστρουκτιβιστικής προσέγγισης ιστορικών γεγονότων στο νηπιαγωγείο

Μαρία Αμπαρτζάκη, Μον. Επίκουρη Καθηγήτρια Προσχολικής Παιδαγωγικής, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Οι κινητές συσκευές υπάρχουν πια παντού και σχεδόν κάθε σπίτι διαθέτει ένα «έξυπνο», όπως ονομάζεται, κινητό τηλέφωνο (smartphone) ή μία ταμπλέτα (tablet). Οι συσκευές αυτές ονομάζονται κινητές λόγω του μικρού τους μεγέθους και βάρους και της φορητότητάς τους. Η χρήση των κινητών συσκευών και γενικά της τεχνολογίας για εκπαιδευτικούς σκοπούς έχει συζητηθεί πολύ και οι μελέτες απαριθμούν τα θετικά και τα αρνητικά της χρήσης τους στην εκπαίδευση και ειδικά στην εκπαίδευση των μικρών παιδιών.

Οι έρευνες για τις βλαβερές συνέπειες της χρήσης των συσκευών εντοπίζουν προβλήματα στη στάση του σώματος, στον περιορισμό των κινητικών δραστηριοτήτων, σε ατυχήματα, στην ακτινοβολία που μπορεί να εκπέμπουν, στον ύπνο, την όραση και την ανάπτυξη των οστών

και των μυών (Straker & Zabatiero, 2019). Από την άλλη πλευρά, οι έρευνες που αναζητούν τους τρόπους με τους οποίους οι κινητές συσκευές μπορούν να υποστηρίξουν τη μαθησιακή διαδικασία εντοπίζουν οφέλη όπως: η φορητότητα της μάθησης (η μαθησιακή διαδικασία μπορεί να λάβει χώρα όπου και όποτε χρειαστεί), η ευκολία στη χρήση και η διατήρηση του ενδιαφέροντος των παιδιών (Couse & Chen, 2010· Papadakis et al., 2016). Εθνογραφικές μελέτες (Marsh, 2005· Eurostat, 2015· Johansen, 2018) καταδεικνύουν ότι οι τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της καθημερινής ζωής των παιδιών και συντελούν στην ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων, αλλά και ατομικών δεξιοτήτων και γνώσεων όπως είναι αυτές του γραμματισμού. Στο παρόν άρθρο παρουσιάζουμε τον τρόπο με τον οποίο επιδιώξαμε και πετύχαμε την καλλιέργεια δεξιοτήτων και γνώσεων γραμματισμού σε παιδιά προσχολικής ηλικίας μέσα από τη χρήση

κινητών συσκευών. Το γενικότερο πλαίσιο του προγράμματος ήταν η προσέγγιση ιστορικών γεγονότων στο νηπιαγωγείο που για να την υποστηρίξουμε, δημιουργήσαμε μία εφαρμογή για έξυπνα κινητά τηλέφωνα ή ταμπλέτες και δοκιμάσαμε τη χρήση της από τα παιδιά.

Σκοπός του προγράμματός μας ήταν να βοηθήσουμε τα μικρά παιδιά να μάθουν για το ιστορικό γεγονός του Ολοκαυτώματος του Αρκαδίου, στο Ρέθυμνο της Κρήτης, μέσα από μια

κονστρουκτιβιστική και μετασχηματιστική προσέγγιση. Η επέτειος του Ολοκαυτώματος γιορτάζεται κάθε χρόνο στον Νομό Ρεθύμνης με επισήμότητα. Η ημέρα αυτή έχει καθιερωθεί ως αργία, και όλα τα σχολεία κάνουν αφιερώματα στα επίμμερους γεγονότα της επετείου. Το Ολοκαύτωμα προκλήθηκε όταν Οθωμανικά

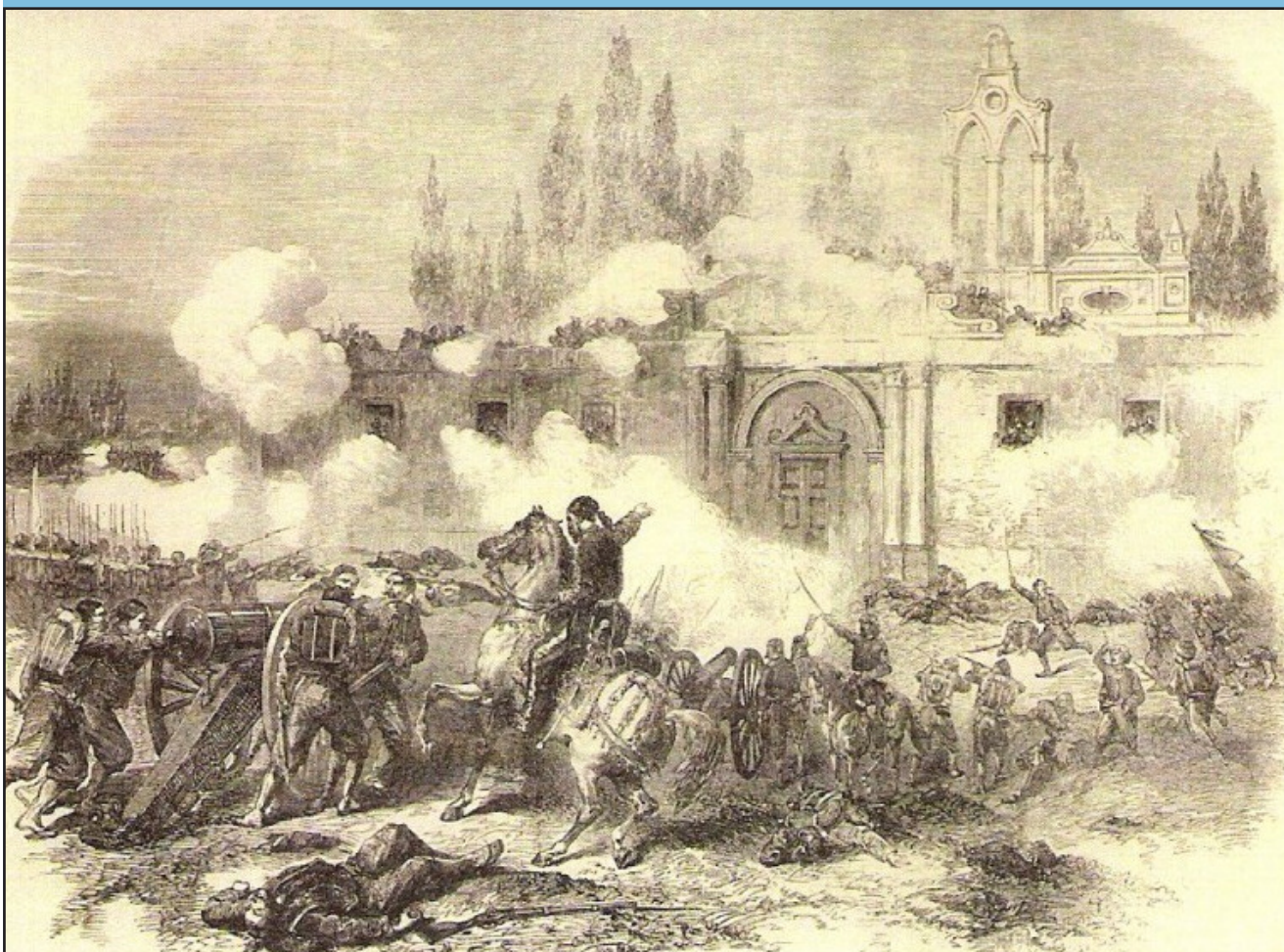
στρατεύματα περικύκλωσαν την Ιερά Μονή Αρκαδίου το 1866 και την πολιορκήσαν μέχρι να εξαντληθεί από πολεμοφόδια και από δυνάμεις. Μέσα στη Μονή είχαν οχυρωθεί πολεμιστές αλλά και άμαχος πληθυσμός (άρρωστοι, ηλικιωμένοι, γυναίκες και παιδιά) από τη γύρω περιοχή. Όταν οι πολιορκημένοι συνειδητοποίησαν ότι η πτώση της Μονής στο έλεος των επιτεθέντων ήταν αναπόφευκτη, συγκεντρώθηκαν στην αποθήκη και πυροδότησαν τα τελευταία αποθέματα πυρίτιδας προκειμένου να βρουν γρήγορο θάνατο. Με την εθελοθυσία τους έπληξαν και τον στρατό που τους είχε περικυκλώσει, κυρίως όμως κατάφεραν να συγκινήσουν τα Ευρωπαϊκά Κράτη που αποφάσισαν να υποστηρίξουν θερμότερα το αίτημα του χριστιανικού πληθυσμού της Κρήτης για αναγνώριση δικαιωμάτων ή ανεξαρτησία.

Η προσέγγιση που υιοθετήσαμε ήταν κονστρουκτιβιστική γιατί υποστηρίξαμε τα

παιδιά να διερευνήσουν τα γεγονότα εξετάζοντας μαρτυρίες, αντικείμενα και μνημεία της εποχής εκείνης, με ενεργητικό, πολυαισθητηριακό τρόπο και με όσον το δυνατόν περισσότερη αυτονομία. Ήταν επίσης μετασχηματιστική γιατί προσπαθήσαμε να φέρουμε τα παιδιά σε επαφή με διαφορετικές όψεις των γεγονότων, ώστε: α) να εκτιμήσουν το μέγεθος του πολιτισμού που είχε δημιουργηθεί από τη συνύπαρξη των δύο λαών εκείνη την εποχή, β) να αναγνωρίσουν

σεις τους έδειχναν ότι το θέμα είχε ανοίξει τον ορίζοντά τους καθώς όλα εξέφραζαν, με τον έναν ή με τον άλλον τρόπο, λύπη για το αναπόφευκτο της σύγκρουσης και των σφαγών, αγάπη και σεβασμό για τα Οθωμανικά μνημεία, χαρά για τη σημερινή πρόοδο και φιλειρηνικά συναισθήματα.

Για την επίτευξη του σκοπού και των στόχων του προγράμματος οργανώθηκαν διάφορες δραστηριότητες ως εξής:

ενδεικτικά τα συναισθήματα των απλών ανθρώπων και στις δύο αντιμαχόμενες πλευρές, γ) να εκτιμήσουν το αναπόφευκτο της σύγκρουσης λόγω της καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και δ) να εκτιμήσουν την αξία της συμφιλίωσης και της ειρηνικής γειτνίασης των λαών της Ελλάδας και της Τουρκίας. Η διαδικασία αυτή βοήθησε να αναδυθούν οι στερεοτυπικές αντιλήψεις που είχαν ήδη σχηματίσει τα παιδιά από το σπίτι. Τα έφερε σε επαφή με αντικρουόμενα μηνύματα τα οποία τα παιδιά έπρεπε να επεξεργαστούν για να δώσουν απαντήσεις στις απορίες τους. Στο τέλος των εργασιών ζητήσαμε από τα παιδιά να πουν, να διατυπώσουν και να καταγράψουν με ποικίλους τρόπους τι έμαθαν μέσα από αυτή τη διαδικασία. Οι απαντή-

Τα παιδιά άνοιξαν και μελέτησαν σε συνέχειες τη μαρτυρία της μοναδικής επιζήσασας από την έκρηξη στη Μονή, ενός μικρού κοριτσιού που ανασύρθηκε τραυματισμένο από τα φλεγόμενα συντρίμια. Η μαρτυρία της, η οποία βρέθηκε σε ιστορικό βιβλίο της εποχής, αποκαλύπτει λεπτομέρειες σχετικά με τον τρόπο ζωής στο Ρέθυμνο και την Κρήτη του 19ου αιώνα και πριν από την ανεξαρτητοποίηση του νησιού. Επίσης, αναφέρονται οι λόγοι που φέρνουν την Οθωμανική διοίκηση και το χριστιανικό πληθυσμό του νησιού σε ρήξη. Η μαρτυρία περιγράφει επίσης τον τρόπο με τον οποίο εξελίχθηκαν τα πράγματα μέσα στη Μονή και τα δραματικά γεγονότα του Ολοκαυτώματος. Περιγράφει ακόμα τις στιγμές που ανασύρθηκε από τα συντρίμια το μικρό

κορίτσι, τη μεταφορά της ως αιχμαλώτου στο Ρέθυμνο και την αντιμετώπιση που έτυχε ως αιχμάλωτη από τους απλούς Οθωμανούς στρατιώτες. Η μαρτυρία ολοκληρώνεται περιγράφοντας πώς μερικά χρόνια αργότερα η οικογένειά της συναντά τους Οθωμανούς εκείνους και ανταλλάζουν δώρα φιλίας. Στην ίδια αφήγηση υπάρχει και η ιστορία εύρεσης και παράδοσης του Λαβάρου της Μονής από τους Οθωμανούς πίσω στους μοναχούς της Μονής, ως ένδειξη τιμής και συμφιλίωσης.

Κάθε φορά που ένα μέρος της παραπάνω αφήγησης παρουσιαζόταν στην τάξη, ενθαρρύνουμε τα παιδιά να καταγράψουν τις απορίες που τους

δίου η οποία σήμερα λειτουργεί και ως ανδρικό μοναστήρι και ως μουσείο που παρουσιάζει ό,τι έχει διασωθεί από την εποχή εκείνη (κτίσματα, εκκλησιαστικά αντικείμενα, απλά αντικείμενα οικιακής και έπιπλα, όπλα και πολεμοφόδια). Το επόμενο βήμα ήταν να υποστηρίξουμε τα παιδιά να βγουν από την τάξη και να επισκεφθούν τα μνημεία αυτά για να κάνουν επιτόπια παρατήρηση και καταγραφή ώστε να πάρουν κάποιες απαντήσεις στα ερωτήματά τους. Η διαδικασία ήταν πολύ παραγωγική, γιατί εκτός από τα στοιχεία που έβρισκαν τα παιδιά στις επιτόπιες επισκέψεις, τους γεννιόντουσαν νέες απορίες, που τροφοδοτούσαν την περιέργεια και τον

ενθουσιασμό τους: Π.χ. γιατί είχε χτισθεί η λεγόμενη «Μεσκινόβρυση» έξω από τα όρια της πόλης του Ρεθύμνου; Τι γράφει η επιγραφή που βρίσκεται πάνω από αυτήν και σε ποια γλώσσα είναι γραμμένη (στα αραβικά); Η τελευταία έξοδος των παιδιών ήταν αφιερωμένη στη Ι. Μονή. Η επίσκεψη αυτή ήταν λίγο πιο πολύπλοκη και έπρεπε να υποστηριχθεί με πιο προσεγγμένες ενέργειες – η οποίες όμως θα διατηρούσαν τον ανοικτού τύπου χαρακτήρα τους, δηλαδή δε θα αποζητούσαν συγκεκριμένες απαντήσεις από τα παιδιά, αλλά θα τα έβαζαν να σχηματίσουν και να επεξεργαστούν τις δικές τους ερμηνείες.

προκαλούσε και αναζητούσαμε τρόπους για να βρούμε πληροφορίες και να απαντήσουμε σε αυτές. Ερωτήματα όπως «ποιοι ήταν οι Οθωμανοί», «πότε έζησαν στο νησί», «πού είναι τώρα» και στερεοτυπικοί τρόποι σκέψης όπως «ήταν καλοί ή κακοί» βγήκαν αβίαστα από τα παιδιά. Υποστηρίξαμε τα παιδιά να βρουν οπτικό υλικό σε βιβλία και ιστοσελίδες, και οργανώσαμε συνεντεύξεις με ιστορικούς για να τους δώσουν δια ζωής πληροφορίες. Έτσι, τα βοηθήσαμε να συνειδητοποιήσουν ότι απόδειξη των όσων συνέβησαν υπάρχουν σήμερα παντού στο νησί και στην πόλη του Ρεθύμνου. Υπάρχουν μνημεία και αντικείμενα που αποδεικνύουν του λόγου το αληθές και δείχνουν πώς ήταν ο τρόπος καθημερινής ζωής την περίοδο εκείνη. Στα μνημεία συμπεριλαμβάνεται και η Ι. Μονή Αρκα-

Η τεχνολογία επιλέχθηκε για να υποστηρίξει αυτήν την προσπάθεια. Δημιουργήσαμε μία εφαρμογή για κινητές συσκευές (application) η οποία θα καθοδηγούσε τα παιδιά μέσα στον χώρο της Μονής, θα τα έβαζε να παρατηρήσουν και να μάθουν τι έγινε σε κάθε σημείο και θα συντόνιζε τη μετακίνηση ομάδων παιδιών από σημείο σε σημείο. Χρησιμοποιώντας την εφαρμογή τα παιδιά γνώρισαν τον χώρο της Μονής και τα ιδιαίτερα σημεία στα οποία εκτυλίχθηκαν κρίσιμες στιγμές της ιστορίας, καθώς και σημαντικά αντικείμενα από εκθεσιακούς χώρους της Μονής (π.χ. το Λάβαρο, ή τα πολεμοφόδια που χρησιμοποιήθηκαν στη σύγκρουση), τα παρατήρησαν και κράτησαν σημειώσεις (με όποιον τρόπο μπορούσαν) σε σημειωματάρια που δημιουργήθηκαν για τον συγκεκριμένο σκοπό.

Μετά την επιστροφή τους στην τάξη, τα παιδιά εξέτασαν τα ευρήματά τους, συνέδεσαν τα διαφορετικά κομμάτια πληροφοριών που είχαν συλλέξει από μαρτυρίες, συνεντεύξεις και παρατηρήσεις και διερεύνησαν περαιτέρω καινούριες απορίες που δημιουργήθηκαν. Στην τελευταία φάση του προγράμματος τα παιδιά κατέθεσαν και επεξεργάστηκαν ιδέες: α) για να τιμήσουν τους νεκρούς και των δύο αντιμαχόμενων πλευρών (Χριστιανούς και Οθωμανούς), β) να γιορτάσουν για την ελευθερία και ειρήνη που απολαμβάνουν, γ) να δώσουν μηνύματα στους οικείους τους ή ακόμα και σε παιδιά άλλων λαών και άλλων θρησκειών. Οι προτάσεις των παιδιών συμπεριέλαβαν ποικίλες ιδέες, όπως την οργάνωση αθλητικών αγώνων προς τιμή των νεκρών, την κατασκευή καλλιτεχνημάτων (κολάζ, ζωγραφικής), την κατασκευή λαβάρων φιλίας, την οργάνωση συναυλίας με τραγούδια για τη φιλία κ.ά.

σημείου, ή γεγονότων που εκτυλίχθηκαν στο σημείο αυτό και δεύτερον παρουσιάζοντας στα παιδιά το ζητούμενο σημείο πάνω σε μία κάτοψη της Μονής. Παράλληλα, παρουσίαζε στα παιδιά ένα χρονόμετρο με όριο χρόνου τα δέκα λεπτά: τόσο ήταν ο χρόνος που είχαν τα παιδιά στη διάθεσή τους, για να βρουν το σημείο, να το επισκεφθούν, να το παρατηρήσουν, να συζητήσουν για τις πληροφορίες που μας δίνει και να καταγράψουν ό,τι θέλουν να θυμούνται από το συγκεκριμένο σημείο. Με το τέλος του χρόνου, το χρονόμετρο ειδοποιούσε ηχητικά τα παιδιά για να ακούσουν την επόμενη περιγραφή και να προχωρήσουν στο επόμενο σημείο. Η εφαρμογή είχε επιλογές (με τα αντίστοιχα «κουμπάκια») που επέτρεπαν στα παιδιά να ακούσουν ξανά την περιγραφή, σε περίπτωση που δεν την κατάλαβαν ή δεν την άκουσαν καθαρά. Η εφαρμογή με αυτόν τον τρόπο επέτρεψε στα παιδιά να κινούνται σε ομάδες (των 4-5 παιδιών με τη

Πώς η τεχνολογία υποστήριξε την καλλιέργεια δεξιοτήτων και γνώσεων γραμματισμού.

Η εφαρμογή προσέφερε στα παιδιά δέκα περιγραφές που αντιστοιχούσαν σε δέκα διαφορετικά σημεία της Μονής. Κάθε περιγραφή δινόταν ακουστικά. Ήταν διατυπωμένη στην Κρητική διάλεκτο (που ήταν η γλώσσα που μιλούσαν την εποχή του Ολοκαυτώματος και από τον χριστιανικό και από τους μουσουλμάνους της Κρήτης) και είχε μουσική υπόκρουση. Δεν έλεγε ποιο ακριβώς ήταν το σημείο στο οποίο αναφερόταν, αλλά έδινε στοιχεία στα παιδιά για να το μαντέψουν. Για κάθε σημείο έδινε στοιχεία με δύο τρόπους: πρώτον με την περιγραφή του

συνοδεία ενηλίκων) και να συνεργάζονται (κάθε ομάδα είχε τη δική της κινητή συσκευή, έξυπνο κινητό ή ταμπλέτα). Η οργάνωση επέτρεψε σε δύο, τρεις ή και τέσσερις τάξεις του ίδιου νηπιαγωγείου να κινούνται σε ομάδες, σχεδόν ταυτόχρονα (αφού το χρονόμετρο τις ειδοποιούσε να αλλάζουν το σημείο παρατήρησης κάθε δέκα λεπτά) και χωρίς συνωστισμό. Επίσης έδινε την ευκαιρία στα παιδιά να μιλήσουν περισσότερο, να αλληλοεπιδράσουν, να διατηρήσουν χαμηλά επίπεδα θορύβου και να μην περιμένουν παθητικά αφού εργάζονταν σε μικρές ομάδες που βρίσκονταν διαρκώς σε κίνηση.

Η συγκεκριμένη εφαρμογή έδωσε στα παιδιά

την ευκαιρία να καλλιεργήσουν γνώσεις και δεξιότητες γραμματισμού και ψηφιακού γραμματισμού. Όσον αφορά τον ψηφιακό γραμματισμό η εφαρμογή έμαθε στα παιδιά τα εξής:

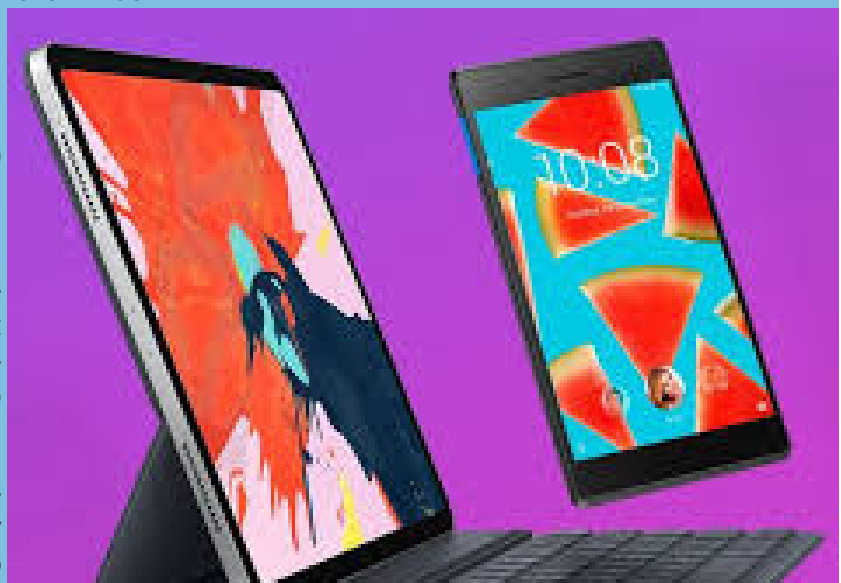
- Να ενεργοποιούν και να απενεργοποιούν την εφαρμογή πατώντας πάνω στην οθόνη αφής.
- Να χρησιμοποιούν τα κύρια σύμβολα («κουμπάκια») της εφαρμογής προκειμένου να τη θέσουν και να την κρατούν σε λειτουργία (έναρξη, τα σύμβολα που αντιστοιχούσαν στα δέκα σημεία, κ.λπ.).
- Να πατούν πάνω στην κάτοψη της Μονής για να τη μεγεθύνουν και να τη δουν καλύτερα.
- Να ενεργοποιούν την προφύλαξη οθόνη της κινητής συσκευής καθώς κινούνταν από σημείο σε σημείο προκειμένου να μην επηρεάζεται η οθόνη από την κίνηση.

Στις γενικότερες γνώσεις και δεξιότητες γραμματισμού τις οποίες άσκησε στα παιδιά η εφαρμογή συμπεριλαμβάνονται και οι εξής:

- Ανάγνωση των λέξεων πάνω στα «κουμπιά» της εφαρμογής (π.χ. έναρξη, σημείο 1, σημείο 2, τέλος, κ.λπ.).
- Ανάγνωση των αριθμών 1-10 και ανάγνωση των αριθμών που παρουσίασε το χρονόμετρο.
- Ανάγνωση και χρήση της κάτοψης του κτιρίου (που ουσιαστικά είναι αποκωδικοποίηση της αναπαράστασης του χώρου μέσω κλίμακας).
- Ενεργητική ακρόαση, επεξεργασία και σύνδεση πληροφοριών οι οποίες υποδείκνυαν το σημείο εστίασης.
- Έναυσμα για συζήτηση επί των στοιχείων (ανάπτυξη προφορικού λόγου), ακρόαση και επεξεργασία της Κρητικής διαλέκτου, και καταγραφή σημειώσεων στο σημείο παρατήρησης (τα παιδιά μπορούσαν να σημειώνουν με όποιον τρόπο ήθελαν και χρησιμοποίησαν όλους τους δυνατούς τρόπους: γραφή, ψευδογραφία, συλλαβές, αποσπασματικά γράμματα, σχέδιο). Επιπλέον, στο

κάθε ένα από τα δέκα σημεία είχαμε τοποθετήσει μεγάλες επιγραφές με το όνομα του σημείου (Π.χ. μουσείο, κελί, πυριτιδαποθήκη, κ.λπ.). Φτάνοντας τα παιδιά στο σημείο, οι ενήλικοι τα ενθάρρυναν να διαβάσουν (με όποιον τρόπο μπορούσαν) τις πινακίδες για να καταλάβουν ή να επιβεβαιώσουν πού βρίσκονται.

Τα παραπάνω τα συνδυάσαμε και με άλλες δραστηριότητες που είχαν ξεκινήσει στην τάξη και ολοκληρώθηκαν στο σημείο επίσκεψης, όπως για παράδειγμα με τη δραστηριότητα της «Προσευχής». Προετοιμάζοντας τα παιδιά για να επισκεφθούν το μέρος τους δείξαμε επιλεγμένες φωτογραφίες της Μονής, στις οποίες είχαν εντοπίσει την Εκκλησία που βρίσκεται στο μέσον της Μονής και η οποία αποτελούσε ένα από τα δέκα σημεία της εφαρμογής. Ζητήσαμε από τα παιδιά να σκεφτούν την ιστορία στο σύνολό της και να ετοιμάσουν προσευχή για όλους (και για τις δύο αντιμαχόμενες πλευρές) την οποία θα έφερναν να διαβάσουν, με υποστήριξη των ενηλίκων, όταν θα έφταναν στην Εκκλησία κατά τη διάρκεια της περιήγησης. Οι προσευχές των παιδιών είχαν ετοιμαστεί ακολουθώντας διαδικασίες «από κοινού γραφής» μέσα στην τάξη.

Η συγκεκριμένη εφαρμογή, λοιπόν, δεν χρησιμοποιήθηκε αυτοτελώς, αλλά ενταγμένη σε ένα ευρύτερο πλαίσιο με δραστηριότητες που τροφοδοτούσαν και υποστήριζαν η μία την άλλη. Λειτουργήσε συμπληρωματικά και υποστηρικτικά με στόχο να συντονίσει και να τροφοδοτήσει με πληροφορίες, ώστε τα παιδιά να προβούν στις δικές τους ερμηνείες και να αυξηθεί η αυτονομία τους. Προφανώς η εφαρμογή δεν υιοθετούσε τη λογική «των σωστών απαντήσεων» ή

της βαθμολόγησης (του σκορ) που συνήθως υιοθετούν τα ψηφιακά παιχνίδια που απευθύνονται στην προσχολική ηλικία (Papadakis et al., 2018), αλλά κατασκευάστηκε στη λογική του κονστрукτιβιστικού πλαισίου που επιδιώκει την ενεργητική και αυτόνομη αλληλεπίδραση των παιδιών με τα υλικά, τα εργαλεία, τις γνώσεις και το κοινωνικό περιβάλλον. Η αναζήτηση για οργανικούς και δυναμικούς τρόπους ενσωμάτωσης της τεχνολογίας στη διδακτική πράξη αποτελεί ένα από τα διαρκή και πιο επίκαιρα αντικείμενα εκπαιδευτικής έρευνας (al Hosni et al., 2020· Grant et al., 2015· Male & Pattinson, 2011· Miranda Orrego & Grijalva Alvear, 2020· Tavernier, 2016).

Σημείωση: Η συγκεκριμένη εφαρμογή δημιουργήθηκε από ομάδα μελών ΔΕΠ και μεταπτυχιακών και διδακτορικών φοιτητών του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης (ΠΤΠΕ) του Πανεπιστημίου Κρήτης και η όλη δράση χρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα MOV-UP – πρόγραμμα Erasmus+ στο οποίο το ΠΤΠΕ συμμετείχε ως εταίρος (Παπαγιαννάκης, Γερακιανάκης, Αμπαρτζάκη, Γιαννάκου, Χρηστίδης, Καλογιαννάκης, 2017).

Αναφορές

- al Hosni, H. A., Campbell, C., & al Harthi, A. S. A. (2020). Stakeholders' perceptions of integrating mobile devices in teaching and learning. *International Journal of Mobile Learning and Organisation*, 14(1). <https://doi.org/10.1504/ijmlo.2020.10024> 687
- Couse, L. J., & Chen, D. W. (2010). A tablet computer for young children? Exploring its viability for early childhood education. *Journal of Research on Technology in Education*, 43(1). <https://doi.org/10.1080/15391523.2010.10782562>
- Eurostat. (2015). Being young in Europe today - digital world - Statistics Explained. Eurostat Statistics Explained, December 2017.
- Grant, M. M., Tamim, S., Brown, D. B., Sweeney, J. P., Ferguson, F. K., & Jones, L. B. (2015). Teaching and learning with mobile computing devices: Case study in K-12 classrooms. *TechTrends*, 59(4). <https://doi.org/10.1007/s11528-015-0869-3>
- Johansen, S. L. (2018). Everyday Media Play. Children's Playful Media Practices. *Conjunctions. Transdisciplinary Journal of Cultural Participation*, 4(1). <https://doi.org/10.7146/tjcp.v4i1.103493>
- Marsh, J. (2005). Digikids. Young children, popular culture and media. In N. Yelland (Ed.), *Critical issues in Early Childhood Education* (pp. 181-196). Maidenhead: Open University Press.
- Male, G., & Pattinson, C. (2011). Enhancing the quality of e-learning through mobile technology. *Campus-Wide Information Systems*, 28(5). <https://doi.org/10.1108/10650741111181607>
- Miranda Orrego, M. I., & Grijalva Alvear, I. D. (2020). Beyond the tablet, an intermediate zone of learning? *Sophia-Coleccion De Filosofia De La Educacion*, 28.
- Παπαγιαννάκης, Εμ., Γερακιανάκης, Ν., Αμπαρτζάκη, Μ., Γιαννάκου, Β., Χρηστίδης, Κ., & Καλογιαννάκης, Μ. (2017). Δέκα γρίφοι για το Αρκάδι. Πρόγραμμα Early Childhood Education: Building sustainable motivation and value paradigm for life (MOV-UP). Project No: 580339-EPP-1-2016-1-BG-EPPKA3-IPI-SOC-IN.
- Papadakis, S., Kalogiannakis, M., & Zaranis, N. (2018). Educational apps from the Android Google Play for Greek preschoolers: A systematic review. *Computers and Education*, 116. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2017.09.007>
- Papadakis, S., Kalogiannakis, M., & Zaranis, N. (2016). Comparing Tablets and PCs in teaching Mathematics: An attempt to improve Mathematics Competence in Early Childhood Education. *Preschool and Primary Education*, 4(2). <https://doi.org/10.12681/ppej.8779>
- Straker, L., & Zabatiero, J. (2019). The potential negative physical implications of mobile touch screen device use by young children. *Digitising Early Childhood*.
- Tavernier, M. (2016). Exploring the suitability of the book creator for iPad app for early childhood education. In *Lecture Notes in Educational Technology* (Issue 9789811000256). https://doi.org/10.1007/978-981-10-0027-0_15

νέα βιβλία από τα μέλη μας

Ένα νέο βιβλίο κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις Πεδίο. Πρόκειται για το βιβλίο: Διαμορφώνοντας την Προσχολική Ηλικία της Glenda Mac Naughton, το οποίο επιμελήθηκε επιστημονικά η **Μαρία Αμπαρτζάκη**, μέλος της εταιρείας μας. Στο βιβλίο αυτό η Mac Naughton προσπαθεί να συγκροτήσει ένα πλαίσιο για την κριτική θεώρηση των αντιλήψεων και των πρακτικών που διαμορφώνουν τις αντιλήψεις, τις εκπαιδευτικές πολιτικές και τις καθημερινές πρακτικές στην προσχολική αγωγή και εκπαίδευση. Προσπαθεί να μας μυήσει σε μια κριτική οπτική, μία διεισδυτική θεώρηση για να μας αφυπνίσει.

Έχουμε ποτέ σκεφτεί, για παράδειγμα, τι πολιτικές διαστάσεις έχουν οι επιλογές μας όσον αφορά στα υλικά του νηπιαγωγείου; Έχουμε υποψιαστεί πόσο χειραφετική μπορεί να είναι η ρύθμιση των ωρών του προγράμματος με διαφορετικό από τον συνηθισμένο τρόπο; Παρομοίως, θα μπορούσε ένα πρόγραμμα σπουδών να προωθήσει την ισοτιμία και τη δημοκρατικότητα μέσα στο νηπιαγωγείο; Θα μπορούσε να αναπτυχθεί μέσα από τη διαπραγμάτευση των στόχων με γονείς και παιδιά; Είναι η διατύπωση των στόχων αποκαλυπτική για το είδος πολίτη που επιδιώκει να διαμορφώσει μια εκπαιδευτική πολιτική; Θα μπορούσε η οργάνωση της συνεργασίας με τους γονείς να αποκαλύπτει έναν αυταρχικό τρόπο θεώρησης του ρόλου τους; Και θα μπορούσε ο ρόλος της οικογένειας να θεωρηθεί ενδεικτικός του χαρα-

κτήρα της κοινωνίας που ένα σχολικό σύστημα επιδιώκει να διαμορφώσει;

Η ανάλυση και η οπτική που προσφέρει η Mac Naughton μέσα από το συγκεκριμένο βιβλίο αποσκοπούν στο να μας βοηθήσουν να αναλύσουμε τον τρόπο με τον οποίο εργαζόμαστε στην προσχολική αγωγή και εκπαίδευση και τις πολιτικές διαστάσεις που έχουν οι επιλογές μας. Ο στόχος της συγγραφής δεν είναι, όπως δηλώνει και η ίδια, να δώσει συνταγές, αλλά ένα πλαίσιο για κριτικό αναστοχασμό πάνω σε αντιλήψεις και πρακτικές που μπορεί να θεωρούνται

GLENDa Mac NAUGHTON

Επιστημονική επιμέλεια: Μαρία Αμπαρτζάκη

ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΟΝΤΑΣ την Προσχολική Ηλικία

Αντιλήψεις για τη μάθηση,
το πρόγραμμα σπουδών
και το παιδαγωγικό πλαίσιο

 πεδίο

Σειρά: Προσχολική και Σχολική Παιδαγωγική
Διεύθυνση: Ευφημία Τάφα

απόλυτα «σωστές», «αντικειμενικές» ή «αιτιολογημένες».

Το περιεχόμενο του βιβλίου χωρίζεται σε τρία κύρια μέρη: Στο πρώτο μέρος παρουσιάζονται τρία κύρια μοντέλα μάθησης. Το καθένα διαμορφώνεται από ένα σύνολο θεωρητικών τοποθετήσεων, φιλοσοφικών ιδεών και θεωριών ψυχολογίας. Το κάθε μοντέλο παρουσιάζεται μέσα στο φιλοσοφικό πλαίσιο που γεννιέται και εξελίσσεται έτσι ώστε να κατανοήσουμε πώς προκύπτει ως επιστημονικό οικοδόμημα. Μετά αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο οι συνθήκες μάθησης οργανώνονται και οι πρακτικές επιλογές γίνονται όπως υποδεικνύει το κάθε μοντέλο. Δηλαδή, πρακτικά, πώς οργανώνονται ο χώρος, ο χρόνος, τα υλικά και οι ρόλοι παιδαγωγών και παιδευομένων υπό τις υποδείξεις του κάθε μοντέλου.

Στο δεύτερο και τρίτο μέρος του βιβλίου, η παραπάνω κατηγοριοποίηση και ανάλυση (δηλαδή τα μοντέλα που προκύπτουν παραπάνω) μεταφέρεται και στο επίπεδο του Προγράμματος Σπουδών και στο επίπεδο των σχέσεων της οικογένειας και άλλων κοινοτήτων με τα ιδρύματα προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης.

Το εν λόγω πλαίσιο ανάλυσης αντλεί έμπνευση από τη Σχολή της Φρανκφούρτης και την κοινωνική θεωρία του Habermas. Σύμφωνα με τους θεωρητικούς της Σχολής αυτής ένα γνωστικό πεδίο μπορεί να αναπτυχθεί σε τρεις διαστάσεις:

A. Την τεχνική, που αναλύει τον τρόπο με τον οποίο δουλεύει κάτι, επομένως και τον τρόπο με τον οποίο το ελέγχουμε ώστε να δίνει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Η γνώση που διαμορφώνεται μέσα από αυτή τη διαδικασία επιδιώκει περισσότερο τη συμμόρφωση σε υπάρχουσες πεποιθήσεις και πρακτικές.

B. Την πρακτική, μέσα από την οποία αναλύουμε πόσο καλά κατανοούμε κάτι και τη σημασία που έχει αυτό για τον άνθρωπο. Οι γνώσεις, εδώ, θεωρούνται ότι συχνά αναμορφώνονται καθώς νέες γνώσεις προστίθενται και αφομοιώνονται στις παλιές.

Γ. Την κριτική, μέσα από την οποία αναζητούμε και διερευνούμε τις στρεβλώσεις και τις αντιλήψεις που επηρεάζουν και διαμορφώνουν τη γνώση, όπως και τον τρόπο που εξυπηρετούν κάποια συμφέροντα και παραγκωνίζουν άλλα. Η γνώση, εδώ, μετασχηματίζεται και μπορούμε να χειραφετηθούμε μέσα από τη διαδικασία αυτή.

Αναλόγως, στα μοντέλα μάθησης, τα Προγράμματα Σπουδών και τη συνεργασία ιδρυμάτων προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης με την οικογένεια ή άλλες κοινότητες εντοπίζονται αντιλήψεις και πρακτικές που είτε επιδιώκουν τη συμμόρφωση των συμμετεχόντων προς την κυρίαρχη γνώση, είτε την αναμόρφωση γνώσεων, ιδεών, σχέσεων και πρακτικών, είτε το μετασχηματισμό γνώσεων, ιδεών, σχέσεων και πρακτικών προς τη χειραφέτηση και την ισοτιμία.

Το βιβλίο της Mac Naughton έρχεται να προστεθεί σε άλλα που κυκλοφορούν στην ελληνική γλώσσα και πραγματεύονται το χαρακτήρα της εκπαίδευσης την εποχή του μεταμοντέρνου, ή τα χαρακτηριστικά του δημοκρατικού σχολείου. Η συμβολή του συγκεκριμένου συγγράμματος είναι ότι επιχειρεί να εκθέσει, εκτός από τη θεωρία του κάθε μοντέλου και τις πρακτικές που συνδέονται ή απορρέουν από αυτό. Επίσης, επιχειρεί την κριτική θεώρηση των μοντέλων και των ερμηνειών από τη σκοπιά παραμέτρων όπως η διαφορετικότητα. Ειδικά το θέμα της ισοτιμίας εξετάζεται για κάθε μοντέλο ιδιαίτερα, με στόχο να εντοπιστούν σημεία που είτε δημιουργούν, είτε ευνοούν και διαιωνίζουν τις ανισότητες και διακρίσεις καθιστώντας κάποιες κοινωνικές ομάδες πιο αδύναμες ή ευάλωτες σε σύγκριση με τις άλλες.

Το βιβλίο απευθύνεται σε παιδαγωγούς και εκπαιδευτικούς που εργάζονται με παιδιά 0 έως 8 ετών, όμως αφορά και μπορεί να προβληματίσει εξίσου καλά και τους/τις εκπαιδευτικούς κάθε άλλης βαθμίδας. Η συζήτηση σχετικά με τους σκοπούς και τους στόχους της παιδαγωγικής και της εκπαίδευσης είναι διαχρονική, πάντα επίκαιρη και αφορά στο σύνολο των παιδαγωγικών και εκπαιδευτικών δομών.

προσεχή συνέδρια

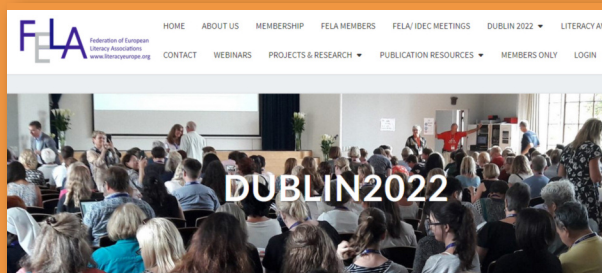
- Από 2 έως 4 Ιουλίου 2021 θα πραγματοποιηθεί διαδικτυακά το 56th International Conference της United Kingdom Literacy Association. Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://ukla.org/event/ukla-56th-international-conference/> (online)

UKLA 56th International Conference

"We need to talk about literacy": Why spoken language matters in literacy learning and teaching.

- Από 4 έως 6 Ιουλίου 2022 θα πραγματοποιηθεί το 22nd European Conference on Literacy στο Δουβλίνο της Ιρλανδίας. Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.literacyeurope.org/dublin2022/>

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Αγησιλάου 30
16675, Γλυφάδα, Αθήνα

διοικητικό συμβούλιο

Ευφημία Τάφα,
Πρόεδρος,
e-mail: etafa@uoc.gr

Μαρίνα Σωτηροπούλου Ζορμπαλά,
Αντιπρόεδρος,
e-mail: marinazorb@uoc.gr

Ευαγγελία Αραβανή,
Γραμματέας,
e-mail: earavani02@gmail.com

Ελισσάβετ Χλαπάνα,
Ταμίας,
e-mail: chlapane@uoc.gr

Μαρία Κρέζα,
Μέλος,
e-mail: mkreza@uoc.gr

ανακοίνωση

Υλικό για δημοσίευση στο επόμενο τεύχος πρέπει να αποσταλεί ηλεκτρονικά στις υπεύθυνες σύνταξης έως το τέλος Σεπτεμβρίου 2021.

E-mail: etafa@uoc.gr &
earavani02@gmail.com

συνδρομή

Καταβολή ετήσιας συνδρομής 20 ευρώ στον λογαριασμό της Εταιρείας στην **ALPHA BANK**.

Αριθμός Λογαριασμού: **110002101386253**
Αποστολή παραστατικού στην Εταιρεία είτε με E-mail: etafa@uoc.gr είτε ταχυδρομικώς στη διεύθυνση της Εταιρείας: Αγησιλάου 30, 16675 Γλυφάδα.

Σεθιδοποίηση: Κωνσταντίνος Νύκτορας
Μέλος Ε.Τ.Ε.Π. Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης Π.Κ.